

Mitä väliä on eriarvoistumisella?

Pääkirjoitus

Janus

Sosiaalipolitiikan päivät järjestettiin tänä vuonna Helsingin yliopistossa tärkeäkin tärkeämmällä teemalla *2010-luvun sosiaaliset ongelmat: köyhyys, syrjäytyminen, perusturvan puutteet*. Teema liittyy Euroopan köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjunnan teemavuoteen, mutta ennen kaikkea päivillä keskusteltiin siitä, miksi Suomessa köyhyys ja eriarvoisuus ovat kasvaneet ja erityisesti, miksi eriarvoisuuden on annettu kasvaa ja miksi sillä on väliä. Päivien pääpuhujana tutkimusprofessori Olli Kangas kysyi puheenvuorossaan, mitä väliä sillä on jos tuloerot kasvavat, jos samalla kuitenkin myös köyhimpien tulot lisääntyvät eli kaikki "rikastuvat" eikä rikkaan rikastuminen ole köyhältä pois. Hän osoitti, miten suurten tuloerojen maissa myös esimerkiksi terveyserot kasvavat, imeväisyyskuolleisuus on korkeampi ja sen myötä eliniän ennuste alenee. Kangas esitti Suomessa siirrytyn eriarvoisuuden vähentämiseen ja tuloerojen tasaamiseen tähtäävästä sosiaalipolitiikasta kohti köyhyyspolitiikkaa. Tämän näkemyksen jakoivat useat muutkin puhujat ja keskusteluihin osallistuneet. Kansainvälinen vertailukohta on siirtynyt Pohjoismaista EU-maihin ja tällä hetkellä näyttäisi poliittisille päättäjille riittävän, että Suomi on eurooppalaista keskitasoa. Lisäksi Kangas totesi (sosiaali-)politiikan olevan meillä paljolti hallinnointia ja yhden vaihtoehdon, tai ehkä pikemminkin vaihtoehdottomuuden linjaan tukeutuvaa, jossa poliitikkojen sijasta virkamiehillä on suuri rooli. Hän odottikin poliitikoilta selkeämpiä sosiaalipoliittisia kannanottoja esimerkiksi tulevassa eduskuntavaalikampanjoinnissa. Olli Kankaan alustuksen diat löytyvät sosiaalipolitiikan päivien nettisivuilta, ja tästä lehdestä on mahdollista lukea JP Roosin kommenttipuheenvuoro hänen alustukseensa.

Teemaa jatkettiin päivien päätteeksi järjestetyssä paneelissa perusturvasta ja sen puutteista, jossa panelisteina olivat professori, Sosiaalipoliittisen yhdistyksen puheenjohtaja Susan Kuivalainen, professori Juho Saari, kirjailija ja entinen ministeri Osmo Soininvaara sekä tutkija Jouko Karjalainen. Paneelin puheenjohtajana toimi professori Risto Eräsaari. Panelistit nostivat esiin monia tärkeitä näkökulmia: Juho Saari toisti Olli Kankaan edellisenä päivänä esittämän kysymyksen, miksi eriarvoisuuden on Suomessa annettu kasvaa ja miksi sen poistaminen ei enää ole poliittinen tavoite. Hän esitti tähän kolme syytä: Ensinnäkin "tyytyväisen enemmistön diktatuuri", jonka seurauksena kiinnostuksen kohteena on enemmän ansioturvan kuin perusturvan taso. Toiseksi hän nosti esiin sosiaalisen etäisyyden kasvun köyhien ja rikkaiden välillä ja samassa veneessä -ajattelun ohenemisen. Kolmantena syynä hän mainitsi kollektiivisen muistin, eli Saaren mukaan suuri enemmistö muistaa 1990-luvun taloudellisena menestystarinana eikä laman ja sen seurausten kurimuksena.

Susan Kuivalainen nosti esiin sen, että taloudellisen eriarvoisuuden rinnalla lisääntyy myös palveluiden eriarvoistuminen. Paneelissa puhuttiin paljon esimerkiksi terveyspalveluiden jakautumisesta niin, että samalla kuin työssäkäyvien, suhteellisen hyvin toimeentulevien ihmisten työterveyshuoltoa kehitetään ja laajennetaan, julkiset terveyspalvelut kurjistuvat resurssipulassaan. Susan Kuivalainen totesi myös, että "eriarvoistuminen ja maailmojen erilaistuminen alkaa jo päiväkodista", kun vieläpä kunti-

en myöntämien maksuseteleiden tuella hyvätuloiset vanhemmat voivat järjestää lapsilleen yksityistä ja vaikkapa kielikylpyihin tai ilmaisutaitoihin keskittyntä päivähoitoa, johon köyhillä vanhemmillä ei ole varaa edes maksusetelin avulla.

Paneelissa käytiin tärkeää mutta varsin yksimielistä keskustelua. Susan Kuivalainen heittikin, että pöydän takana ovat ehkä väärät ihmiset. Ehkä myös yleisössä oli väärät ihmiset. JP Roos esittääkin puheenvuorossaan melko pessimistisesti, että "me – joilla hän tarkoittaa sosiaalipolitiikan, ja varmaan voisi lisätä myös sosiaalityön, tutkijoita – voimme pitää kuinka monia palopuheita tahansa perusturvan puolesta ilman että sillä on merkitystä". Tai ainakin nämä puheet pitäisi pitää muualla kuin sosiaalipolitiikan päivillä. Sen sijaan lääketiede on keksinyt ratkaisun myös köyhyyden ongelmaan: Erään saksalaisen iltapäivälehdessä brittiläiset tutkijat ovat äskettäin havainneet, että luonnostaan ihmisessä olevaa DHEAS-hormonia on pääsääntöisesti sitä suurempia määriä, mitä varakkaampi henkilö on, ja siksi rikkaat myös elävät pidempään. Lääke on jo markkinoilla. Ehkä voitaisiin myös kehittää rokote köyhyyttä vastaan?

Sosiaalipoliittisen yhdistyksen gradupalkinto myönnettiin päivien yhteydessä Aila Niemelle Turun yliopistosta tutkielmasta "Vivahteikas vanhuus. Suomalainen lepokoti kanadansuomalaisten siirtolaisten etnisen vanhuuden näyttämönä". Tutkimuksessa Niemi analysoi kanadansuomalaisten siirtolaisten etnisen vanhuuden muotoutumista ja käsitteen sisältöä. Yhden naisen palkintoraatina toiminut dosentti Tiina Silvasti nosti perusteluissaan esille paitsi tutkielman sisällöllistä kiinnostavuutta, myös siinä käytettyä grounded theory –metodia, joka näyttäisi tekevän jonkinlaista uutta tulevista yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen.

Lämpimät kiitokset Helsingin yliopiston Sosiaalitieteiden laitoksen sosiaalipolitiikan oppiaineelle kiinnostavista ja hyvin järjestetyistä päivistä. Seuraaville Sosiaalipolitiikan päiville matkustetaan Turkuun. Sosiaalityön tutkimuksen päivillä taas tavataan jälleen Helsingissä helmikuussa 2011.

Tämä on viimeinen Jyväskylän toimituksen tekemä Januksen numero. Toimitus siirtyy vuoden 2011 alusta Tampereen yliopistoon ja päätoimittajana aloittaa Liisa Häikiö. Siirrämme kapulan eteenpäin varsin hyvässä tilanteessa. Erityisesti kuluneen vuoden aikana olemme saaneet runsaasti artikkelikäsikirjoitustarjouksia niin, että tätä kirjoittaessani peräti 16 käsikirjoitusta on prosessin eri vaiheissa ja niistä muutama odottaa jo valmiina julkaisuvuoroaan. Kuten lukijat ovat ehkä huomanneet, jokaisessa tämän vuoden numerossa on julkaistu neljä artikkelia tavanomaisen kolmen sijasta siksi, että kirjoittajien ei ole tarvinnut odottaa artikkelinsa julkaisemista kovin pitkään ja myös siksi, että lukijat ovat saaneet tutustua uusiin tutkimuksiin mahdollisimman tuoreeltaan.

Kaiken kaikkiaan Jyväskylän toimituskaudella lehteen oli lokakuun loppuun mennessä tarjottu 76 artikkelikäsikirjoitusta, mukaan lukien Ympäristö ja sosiaalipolitiikka -teemanumeroon pyydytty artikkelit. Kuluneen kolmen vuoden aikana on julkaistu 38 artikkelia, joista osa tietysti periytyi jo Turun toimituskaudelta. Tarjotuista artikkelikäsikirjoituksista on hylätty 20 eli hylkäysprosentti on ollut melko korkea. Hylkäyspäättöksiä on tehty sekä referee-lausuntojen perusteella että päätoimittajan ja/tai paikallistoimituksen päätöksellä. Jälkimmäisessä tapauksessa kyse on ollut niin keskeneräisestä tekstistä, ettei sitä ole katsottu aiheelliseksi lähettää arviointiprosessiin. Muutamassa tapauksessa sinällään hyvän käsikirjoituksen aihe taas on mennyt liian kauas sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksesta, joten kirjoittajaa on kehoitettu tarjoamaan sitä johonkin toiseen lehteen. Niin sanotusti

"lepäilemässä" on kuusi käsikirjoitusta, joita on tarjottu ja jotka on mahdollisesti myös refereer-
arvioitu, mutta kirjoittaja ei ole sen jälkeen toimittanut pyydettyä korjattua versiota. Lisäksi yhden
artikkelin kirjoittajat päättivät lopulta julkaista artikkelinsa muualla.

Artikkelikäsitelmäkäsikirjoituksia on tarjottu ja julkaistu varsin tasapuolisesti sekä sosiaali-/yhteiskuntapolitiikan
että sosiaalityön aloilta. Kirjoittajien joukossa on ollut tutkijanuran eri vaiheissa olevia tutkijoita, mikä
on erittäin tervetullut asia. Lisäksi useiden artikkeleiden kirjoittajat ovat lähialojen tutkijoita esimer-
kiksi terveystieteestä, uskontotieteestä, hallintotieteestä ja filosofiasta, tai monitieteisiä tutkijaryhmiä.
Yhteisartikkelit ovatkin viime vuosina selvästi lisääntyneet, mikä on aiemmin yhteiskuntatieteissä
ollut melko harvinaista. Jouduimme tästä syystä toimituskauden viime hetkillä jopa vähentämään
kirjoittajille annettavien tekijänkappaleiden määrää silloin, kun artikkelissa on useita kirjoittajia. Vuon-
den 2008 alusta Januksen numerot on vuoden viiveellä alettu systemaattisesti julkaista elektronisesti
lehden nettisivuilla. Toivottavasti tämä parantaa entisestään lehden tavoitavuutta muidenkin kuin
yhdistysten jäsenten keskuudessa.

Jyväskylän toimituskauden lähestyessä loppuaan haluan lämpimästi kiittää paikallistoimitusta, johon
ovat kuuluneet Marita Husso, Raija Julkunen ja hänen jäätyään eläkkeelle Timo Anttila, Anita Kangas
ja Mikko Mäntysaari. Kiitos myös toimitusneuvoston jäsenille ja kaikille refereinä toimineille. Erityis-
kiitokset kuuluvat toimitussihteereille Teija Karttuselle ja Riikka Niemelle sekä lehden taittaja Olli-
Pekka Moisiolle. Tällä tiimillä on ollut työntäyteistä mutta mielenkiintoista tehdä Janusta.

Marjo Kuronen*Päätoimittaja**marjo.kuronen@jyu.fi*